

Д. М. Дейдей,
аспірант кафедри публічного управління та публічної служби,
Національної академії державного управління при Президентові України

DOI: 10.32702/2306-6814.2018.24.110

ЕВОЛЮЦІЯ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЯК ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ВЛАДИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

D. Deydey,
postgraduate student of the Department of Public Administration and Public Service
of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

EVOLUTION OF ELECTORAL LEGISLATION AS THE BASIS OF FORMATION OF THE REPRESENTATIVE AUTHORITY AT LOCAL LEVEL

У статті зазначено, що вибори є однією із форм безпосередньої участі громадян в управлінні державою шляхом формування вищих представницьких органів, органів місцевого самоврядування та їх персонального складу. Метою статті є дослідження еволюції законодавчого забезпечення однієї з форм безпосередньої демократії — виборів, як основи формування представницької влади на місцевому рівні. Доведено, що місцеві вибори в Україні, а також практика реалізації чинного законодавства про місцеві вибори постійно привертають увагу науковців і практиків.

Зауважено, що інститут виборів в Україні, і місцевих виборів зокрема, пройшов значний в історичному вимірі і складний за суспільним розвитком шлях. Протягом років незалежності в Україні місцеві вибори проводилися в 1994, 1998, 2002, 2006, 2010, 2015 рр. Обґрунтовано, що за цей час неодноразово змінювалося законодавство про вибори, у тому числі види виборчих систем. Дотепер у законодавстві про місцеві вибори є багато недоліків і прогалин, нагальною необхідністю є створення ефективного механізму, який забезпечив би своєчасне самооновлення політичної системи з урахуванням мінливих внутрішніх та міжнародних умов, за провадження в усі сфери життя принципів демократії та самоврядування.

The article states that elections are one of the forms of direct participation of citizens in the management of the state through the formation of higher representative bodies, bodies of local self-government and their personal composition. The purpose of the article is to study the evolution of legislative provision of one of the forms of direct democracy — elections, as the basis for the formation of representative power at the local level. It is proved that the local elections in Ukraine, as well as the practice of implementing the current legislation on local elections, constantly attract the attention of scholars and practitioners.

It is noted that the institution of elections in Ukraine, and local elections in particular, has undergone a significant historical and social development path, which created the preconditions for the formation of truly democratic local elections in Ukraine. During the years of independence in Ukraine, local elections were held in 1994, 1998, 2002, 2006, 2010, 2015. It is substantiated that during this time the legislation on elections, including types of electoral systems, has been repeatedly changed.

Assessing the current state of the institute of local elections in Ukraine, it should be noted that it mainly meets the generally accepted world standards and requirements, takes into account the historical experience of local self-government development in Ukraine, but at the same time, the practice revealed weaknesses, certain gaps in legislation on local elections. Some of them have already found a legislative settlement, but there are still many unresolved issues, the presence of which causes some complications in the implementation of this form of direct democracy. To date, the legislation on local elections has many shortcomings and gaps; the urgent need is to create an effective mechanism that would ensure the timely self-renewal of the political system, taking into account changing internal and international conditions, the introduction of the principles of democracy and self-government in all spheres of life.

It is noted that the repeatedly authoritative international organizations, in particular the Venice Commission, scientists and practitioners raised the question of the codification of the electoral

legislation of Ukraine, which would help to unify the election procedures of presidential, parliamentary and local elections. Such a legislative act would help to establish uniform procedures in the elections, would make it impossible to change the electoral norms during the electoral process in Ukraine. However, today this question remains unresolved.

Ключові слова: форма прямої демократії, вибори, виборче законодавство, місцеве самоврядування, представницька влада.

Key words: form of direct democracy, elections, electoral legislation, local self-government, representative power.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Однією з найбільш дієвих форм безпосередньої демократії в Україні є вибори, що дозволяють перетворити волевиявлення громадян України у волю українського народу під час формування представницьких органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Вибори стали не тільки найбільш поширеною формою безпосередньої реалізації народного суверенітету, а й показником рівня розвитку правової держави, прав і свобод людини і громадянина, громадянського суспільства тощо. Отже, сутність виборів у демократичних державах зводиться до того, що вони виступають джерелом до здійснення влади народом в його інтересах. Як підтверджує законотворча практика, процес оновлення виборчого законодавства в Україні, а в окремих випадках і вагомі зміни у ньому, як правило, припадають на початок виборчого процесу, що в цілому не відповідає європейській практиці, і, як наслідок, — численні порушення виборчого законодавства в результаті його "оновлення та швидкого" застосування.

Першочерговими завданнями щодо розвитку форм прямої демократії в Україні виявляються питання створення належних умов для реалізації конституційного права громадян вільно обирати та бути обраними, зокрема, до представницьких органів місцевого самоврядування. Виняткове значення місцевих виборів для розвитку місцевого самоврядування та безпосередньої демократії в Україні свідчать про актуальність цієї теми, зумовлюють не тільки наукову, але й практичну значимість, зокрема, для розвитку інституту місцевих виборів в Україні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ

Місцеві вибори в Україні, а також практика реалізації чинного законодавства про місцеві вибори постійно привертають увагу науковців і практиків, оскільки сучасний стан розвитку та функціонування представницьких органів місцевого самоврядування в Україні є такий, що не в повній мірі відповідає демократичним основам та стандартам сучасної територіальної організації публічної влади на місцях. Отже, на сьогодні очевидним є те, що участь мешканців територіальної громади, як первинного суб'єкта у здійсненні місцевого самоврядування, зводиться лише до формальної участі жителів сіл, селищ, міст у виборчому процесі.

Науково-теоретичною основою статті є напрацювання вітчизняних і зарубіжних вчених, роботи яких присвячені проблемам розвитку безпосередньої (прямої) та

представницької демократії; політичних прав і свобод громадян; виборів, їх гарантуванню та юридичній відповідальності; теоретичним аспектам реалізації виборчого законодавства, а саме: О.П. Бойко, О.О. Галус, В.С. Журавський, В.М. Кампо, Ю.Б. Ключковський, А.М. Колодій, О.Л. Копиленко, Р.П. Марчук, В.Ф. Погорілко, М.І. Ставнійчук, А.П. Савков, О.І. Сушинський, В.М. Руденко, О.М. Титаренко, В.Л. Федоренко, О.Ф. Фрицький, В.М. Шаповал, Ю.С. Шемшученко та ін.

В умовах сучасного державотворення України процес пострадянської трансформаційної еволюції формування представницьких органів місцевого самоврядування потребує об'єктивного аналізу й осмислення й робить актуальним дослідження однієї із форм прямої демократії — виборів.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження еволюції законодавчого забезпечення однієї з форм безпосередньої демократії — виборів, як основи формування представницької влади на місцевому рівні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Визнання Конституцією України у ст. 5 народу носієм суверенітету та єдиним джерелом влади стало важливим кроком у формуванні в Україні правової та демократичної держави. Конституція України визнала не лише належність влади народові, тобто володіння політичною владою як його природне право мати владу, але і його право її здійснювати. Відповідно до ч. 2 ст. 5 Конституції України народ здійснює владу як безпосередньо, так і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Відповідно Основного Закону "громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами..." [5, ст. 38].

Побудова управління державними справами в міжнародних документах має такий вигляд:

1) відповідно до Загальної декларації прав людини [2, ст. 21], що була прийнята та проголошена Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р., кожна людина має право брати участь в управлінні своєю країною безпосередньо або через вільно обраних представників;

2) відповідно до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, прийнятого Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 р. і ратифікованого Указом Президії Верховної Ради Української РСР 19 жовтня 1973 р., кожен громадянин повинен мати без будь-якої дискримінації і без необґрунтованих обмежень право і можливість... брати участь у веденні державних справ як безпосередньо, так і за посередництвом вільно обраних представників [6, ст. 25].

Отже, кожен громадянин може брати участь в управлінні власною країною (державними та місцевими справами) безпосередньо (особисто) та через іншу конкретну фізичну особу — вільно обраного представника (депутата). Тобто акцент робиться на людиноцентризмі (людина, її життя і здоров'я, права та свободи є найвищою соціальною цінністю). У зазначених міжнародних документах побудова народовладдя видається більш конкретною, ніж в Основному Законі України, де ще домінує колективізм — суб'єктом народовладдя є народ. Такий підхід, коли "народ розуміється як єдиний і неподільний суб'єкт — джерело влади" [16, с. 153], призводить до концептуальних помилок на зразок того, що "народ навіть суто технічно не в змозі здійснювати владу, яка йому належить" [3, с. 237]. Хотілось би зауважити, що подібні висловлювання науковців трапляються доволі часто.

Місцеві вибори в Україні гарантовані Конституцією і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Принципи виборів, які закріплені на конституційному рівні, відповідають міжнародним стандартам у сфері виборчого права і є обов'язковими для всіх видів виборів в Україні. Народне волевиявлення відповідно до Конституції України здійснюється через вибори та референдуми [5, ст. 69]. Вибори є однією із форм безпосередньої участі громадян в управлінні державою шляхом формування вищих представницьких органів, органів місцевого самоврядування та їх персонального складу.

У розвинених демократичних країнах вибори виступають реальним інструментом формування органів представницької влади як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях. О. Галус "інститут виборів" тлумачить так: "під інститутом виборів доцільно розуміти сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що виникають при здійсненні безпосереднього народовладдя у формі виборів" [1, с. 36]. Далі О. Галус зазначає, що окремим етапом в історії становлення інституту виборів у незалежній Україні є час від здобуття Україною незалежності і до прийняття Конституції України 1996 р., оскільки саме в Основному Законі вперше народ було визнано носієм суверенітету й єдиним джерелом влади, а на розвиток цього конституційного положення у ст. 69 Конституції було закріплено, що народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдуми та інші форми безпосереднього народовладдя [1, с. 37].

Протягом років незалежності в Україні місцеві вибори проводилися в 1994, 1998, 2002, 2006, 2010, 2015 рр. За цей час неодноразово змінювалося законодавство про вибори, у т. ч. і види виборчих систем. Першим нормативно-правовим актом, що регулював порядок проведення місцевих виборів у незалежній Україні, був Закон УРСР "Про вибори депутатів місцевих Рад народних депутатів Української РСР" від 27 жовтня 1989 р., який передбачав мажоритарну систему абсолютної більшості. На основі нього і були обрані перші місцеві ради незалежної України.

Перед початком виборчого процесу місцевих виборів 1994 р. було оновлено виборче законодавство із прийняттям 24 лютого цього ж року Закону України "Про вибори депутатів і голів сільських, селищних, районних, міських, районних у містах, обласних рад" [9]. Так, обраним вважався кандидат у депутати, який одержав на виборах най-

більшу порівняно з іншими кандидатами кількість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні, але не менш ніж 10 % голосів виборців, внесених до списку виборців. Кандидат на посаду голови ради вважався обраним при додержанні вимог, передбачених для кандидата у депутати, за умови, якщо за нього проголосувало не менш ніж 25 % виборців, внесених до списку виборців.

Суттєві зміни виборчого законодавства відбулися перед черговими місцевими виборами 1998 р. із прийняттям 14 січня цього ж року нового Закону України "Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів" [10], який запровадив на місцевих виборах мажоритарну систему відносної більшості.

Зміна виборчої системи для місцевих виборів відбулася в 2004 р. із прийняттям Закону України "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів" від 6 квітня 2004 р. (у 2005 р. було внесено до нього зміни), який передбачав, що вибори депутатів обласних, районних, міських, районних у містах рад проводяться за пропорційною системою, а вибори депутатів сільських і селищних рад, сільського, селищного, міського голови — за мажоритарною системою відносної більшості.

Напередодні місцевих виборів 2010 р. знову відбулися суттєві зміни виборчої системи в Україні із прийняттям Закону України "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів" від 10 липня 2010 р. [8], яким на виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах рад було запроваджено змішану (мажоритарно-пропорційну) систему, а на виборах депутатів сільських і селищних рад, сільських, селищних, міських голів залишено мажоритарну систему відносної більшості.

Хотілось би зауважити, що забезпеченню виборчих прав громадян України сприяло прийняття 6 липня 2005 р. Кодексу адміністративного судочинства України [4] і створення системи адміністративних судів в Україні, а також створення і введення в дію Державного реєстру виборців. Закон України "Про Державний реєстр виборців" було прийнято 22 лютого 2007 р. [13], напередодні місцевих виборів 21 вересня 2010 р. його було викладено в новій редакції [11]. Наступні зміни цього Закону відбулися 17 вересня 2013 року [12].

Наступний етап у розвитку інституту виборів в Україні розпочався 21 лютого 2011 р. і пов'язаний із виданням Президентом України Указу "Про підтримку ініціативи щодо створення Конституційної Асамблеї" [15], яким знову започатковувався конституційний процес в Україні. 21 червня 2013 р. на засіданні Конституційної Асамблеї був схвалений попередній проект Концепції внесення змін до Конституції України. Цей проект викликав дискусії у вітчизняній юридичній думці щодо механізмів покращення Основного Закону.

Конституційна Асамблея пропонувала закріпити в Конституції України положення про те, що питання виборчого права регламентуються законом, що приймається не менше, як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України і не може бути змінений за рік до дня проведення виборів. Можна погодитися з положенням про те, що це може стати однією з інституційних гарантій стабільності розвитку і

функціонування виборчого законодавства в Україні. Однак, у свою чергу, це може і гальмувати процес оновлення виборчого законодавства.

Цікавою є і пропозиція Конституційної Асамблеї щодо доповнення розділу 3 Конституції України положенням про неможливість балотування певної категорії посадових осіб (наприклад, судді, прокурори, слідчі, військовослужбовці) на виборах, якщо вони попередньо не були звільнені з посади або служби. Проте виникає питання про відповідність такого положення одному із основоположних принципів виборчого права, а саме принципу загального виборчого права, який передбачає поміж іншим і заборону будь-яких прямих або непрямих привілеїв або обмежень виборчих прав громадян України за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

14 липня 2015 року було прийнято новий Закон "Про місцеві вибори" [14], а 25 жовтня 2015 р. під час чергових місцевих виборів в Україні була протестована нова виборча система, яка раніше в нас не застосовувалась та передбачала, що вибори депутатів сільських і селищних рад проходять, як і раніше, за мажоритарною системою, а депутатів обласних, районних, міських, районних у місті рад — не за змішаною мажоритарно-пропорційною, а виключно за пропорційною системою.

Виборча кампанія 2015 р. в Україні мала специфічний характер, обумовлений низкою обставин та чинників внутрішньополітичного життя, які раніше не впливали на процес формування місцевої влади в державі [7, с. 4].

1. Вибори завершували собою процес зміни влади після Революції гідності. Вони проходили в умовах значної громадянської активності та зростання вимог громадян до публічної влади — як загальнодержавної, так і місцевої.

2. Вибори 2015 р. відбулися в умовах все ще незавершеного збройного конфлікту, наслідком якого стала тимчасова втрата частини державної території. Таким чином, в Україні з'явилися нові категорії територій — окуповані, прифронтові тощо, специфіка яких вимагає й особливого підходу в галузі регулювання виборчого процесу. Нарешті, новим елементом соціальної структури українського суспільства стали внутрішньо переміщені особи, особливий перелік прав яких, включаючи виборчі права, ще належить удосконалити.

3. У межах політики децентралізації в Україні на добровільних засадах утворилися нові адміністративно-територіальні одиниці базового рівня — об'єднані територіальні громади. Проведення перших виборів у таких громадах також потребувало додаткового нормативно-правового врегулювання.

4. Вибори органів місцевого самоврядування у 2015 р. проходили за новою виборчою системою, яка не була застосована раніше. Так, місцеві ради (крім сільських та селищних) були обрані за пропорційною виборчою системою із відкритими виборчими списками, а вибори голів великих міст — за мажоритарною системою абсолютної більшості (часто — у два тури).

Таким чином, найбільш доцільно зосередитися на аналізі та можливостях розв'язання таких проблем: відсутність виборів у прифронтових територіях та проблема забезпечення прав переселенців із зони зброй-

ного конфлікту; особливі проблеми проведення перших виборів у об'єднаних територіальних громадах; особливості поведінки політичних партій на місцевих виборах; порушення виборчих процедур тощо.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Інститут виборів в Україні, і місцевих виборів зокрема, пройшов значний в історичному вимірі і складний за суспільним розвитком шлях, який створив передумови формування дійсно демократичних місцевих виборів в Україні. Оцінюючи сучасний стан інституту місцевих виборів в Україні, потрібно зазначити, що він в основному відповідає загальноновизнаним світовим нормам і вимогам, враховує історичний досвід розвитку місцевого самоврядування в Україні, досягнення сучасної вітчизняної та світової науки і практики у відповідній сфері. Життя підтвердило дієздатність існуючої системи місцевих виборів, їх позитивну роль в організації і розвитку місцевого самоврядування, тим самим — у забезпеченні зміцнення демократичних засад в Україні.

Одночасно цілком природним є й той факт, що практика виявила слабкі місця, певні прогалини у законодавстві про місцеві вибори. Частина з них уже знайшла законодавче врегулювання, але залишається ще чимало невирішених проблем, наявність яких викликає певні ускладнення у здійсненні цієї форми прямої демократії. Наявність повноцінного місцевого самоврядування, через яке найповніше може бути реалізовано ідею здійснення влади народом безпосередньо, є однією з визначальних ознак демократичної, соціальної, правової держави. За останні роки відбулися радикальні зміни в суспільно-політичному устрої країни, що спричинили також значні зміни й у законодавстві про місцеві вибори. Але й дотепер у законодавстві про місцеві вибори є багато недоліків і прогалин, нагальною необхідністю є створення ефективного механізму, який забезпечив би своєчасне самооновлення політичної системи з урахуванням мінливих внутрішніх та міжнародних умов, запровадження в усі сфери життя принципів демократії та самоврядування.

Не сприяє ефективності проведення виборів в Україні і суперечність виборчих законів з процесуальними нормативно-правовими актами, зокрема з Кодексом адміністративного судочинства України, а саме щодо форми звернення до суду, строків тощо. Неодноразово авторитетними міжнародними організаціями, зокрема Венеціанською комісією, науковцями та практиками ставилося питання про кодифікацію виборчого законодавства України, яка допомогла б уніфікувати виборчі процедури президентських, парламентських і місцевих виборів. Такий законодавчий акт сприяв би встановленню єдиних процедур на виборах, унеможливив би зміну виборчих норм під час виборчого процесу в Україні. Однак на сьогодні це питання залишається не вирішеним.

Проаналізувавши зміст виборчих законів, можна прийти до висновку, що уніфікації на законодавчому рівні потребують норми щодо принципів, суб'єктів, строків, черговості етапів виборчого процесу; порядку складання та уточнення списку виборців; територіальної організації проведення виборів, порядку формуван-

ня й організації діяльності виборчих комісій; висування та реєстрації кандидатів; порядку голосування та підрахунку голосів виборців; порядку офіційного оприлюднення результатів виборів; порядку оскарження рішень, дій, бездіяльності суб'єктів виборчого процесу тощо.

Література:

1. Галус О.О. Становлення та розвиток інституту виборів в Україні / О.О. Галус // Університетські наукові записки. — Хмельницький. — 2013. — № 4. — С. 36—41.
2. Загальна декларація прав людини / Прийнята та проголошена Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.1948 р. // Міжнародні документи ООН з питань прав людини. — К.: УПФ. Вид-во "Право", 1995. — 12 с.
3. Ковальчук В. Проблема легітимності державної влади в контексті теорії народовладдя / В. Ковальчук // Вісник Академії правових наук України. — 2008. — № 2 (53). — С. 232—243.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-ІУ [Текст] // ВВР. — 2005. — № 35—37. — Ст. 446.
5. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (із змінами та доповненнями) / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
6. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 року / [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_043
7. Місцеві вибори 2015 р.: проблеми організації, підсумки, тенденції. — К.: НІСД, 2015. — 28 с.
8. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 10.07.2010 р. № 2487-VI [Текст] // ВВР. — 2010. — № 35—36. — Ст. 491.
9. Про вибори депутатів і голів сільських, селищних, районних, міських, районних у містах, обласних Рад: Закон України від 24.02.1994 р. № 3996-XII // ВВР. — 1994. — № 8. — Ст. 38.
10. Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 14.01.1998 р. № 14/98-ВР [Текст] // ВВР. — 1998. — № 3—4. — Ст. 15.
11. Про внесення змін до Закону України "Про Державний реєстр виборців": Закон України від 21.09.2010 р. № 2536-VI [Текст] // ВВР. — 2011. — № 5. — Ст. 34.
12. Про Державний реєстр виборців: Закон України № 563-VII із змінами та доповненнями від 17 вересня 2013 р. / Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2013. — № 48. — Ст. 682.
13. Про Державний реєстр виборців: Закон України від 22.02.2007 р. № 698-V [Текст] // ВВР. — 2007. — № 20. — Ст. 282.
14. Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015 № 595-VIII [Текст] // ВВР. — 2015. — № 37—38. — Ст. 366.
15. Про підтримку ініціативи щодо створення Конституційної Асамблеї: Указ Президента України від 21.02.2011 р. № 224 [Текст] // ОВУ. — 2011. — № 14. — Ст. 562.
16. Тодика Ю.М. Конституція України: проблеми теорії і практики: монографія. — Х.: Факт, 2000. — 608 с.

References:

1. Halus, O.O. (2013), "Formation and development of the electoral institute in Ukraine", *Universytetski naukovi zapysky*, vol. 4, pp. 36—41.
 2. UN (1995), *Zahalna deklaratsiya prav lyudyny* [Universal Declaration of Human Rights], Pravo, Kyiv, Ukraine.
 3. Kovalchuk, V. (2008), "The problem of legitimacy of state power in the context of the theory of democracy", *Visnyk Akademiyi pravovykh nauk Ukrayiny*, vol. 2 (53), pp. 232—243.
 4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2005), "Code of Administrative Justice of Ukraine", *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 35—37, p. 446.
 5. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "Constitution of Ukraine", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Accessed 22 November 2018).
 6. The Verkhovna Rada of Ukraine (1966), "International Covenant on Civil and Political Rights" available at: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_043 (Accessed 26 November 2018).
 7. National Institute for Strategic Studies (2015), *Mistsevi vybory 2015 r.: problemy orhanizatsii, pidsumky, tendentsii* [Local elections in 2015: problems of organization, results, trends], NISS, Kyiv, Ukraine.
 8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), *The Law of Ukraine "On Elections of Deputies of the Verkhovna Rada of the Autonomous Republic of Crimea, Local Councils and Village, Settlement, City Mayors"*, *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 35—36, p. 491.
 9. The Verkhovna Rada of Ukraine (1994), *The Law of Ukraine "On elections of deputies and heads of rural, settlement, district, city, district in cities, regional councils"*, *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 8, p. 38.
 10. The Verkhovna Rada of Ukraine (1998), *The Law of Ukraine "On Elections of Deputies of Local Councils and Village, Settlement, City Mayors"*, *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 3—4. p. 15.
 11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), *The Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine "On the State Register of Voters"*, *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 5, p. 34.
 12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2013), *The Law of Ukraine "About the State Register of Voters: Law of Ukraine №. 563-VII with amendments and supplements dated September 17, 2013"*, *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 48, p. 682.
 13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2007), *The Law of Ukraine "About the State Register of Voters"*, *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 20, p. 282.
 14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), *The Law of Ukraine "About local elections"*, *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 37—38, p. 366.
 15. President of Ukraine (2011), *Decree "Supporting the initiative to create a Constitutional Assembly"*, *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 14, p. 562.
 16. Todika, Yu. M. (2000), *Konstytutsiya Ukrayiny: problemy teorii i praktyky* [Constitution of Ukraine: Problems of Theory and Practice], Fact, Kharkiv, Ukraine.
- Стаття надійшла до редакції 03.12.2018 р.*